

ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

Administrative factors affecting small schools effectiveness in Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office

สรคุปต์ บุญเกษม^{1*} สันติศักดิ์ กองสุทธิใจ² และวินัย รังสินันท์²
Sorakoob Boongasem^{1*}, Suntisak Klongsutjai², and Winai Rungsinan²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการบริหารจัดการ และประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมประชากรทั้งสิ้น 4,747 คน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 837 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าที โดยใช้วิธี (One sample t-test) และวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณแบบมีขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับศักยภาพการบริหารจัดการและระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และ 2) ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวน 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยการบริหารจัดการ ด้านงาน ด้านคน และด้านเทคโนโลยี ทั้งสามปัจจัยสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลโรงเรียนได้ร้อยละ 69.0 ($R^2 = .690$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ศักยภาพการบริหารจัดการ ประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of the research were to study 1) the levels of administrative competency and school effectiveness in small school under the primary educational service area office in Nakhonsawan province. 2) to study the factors of administrative competency affecting small schools effectiveness under the primary educational service area office in

¹ สาขาวิชาการบริหารการพัฒนองค์กร หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

² มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

* Corresponding author; email: sorakoob@gmail.com

Nakhonsawan province. The populations were principals, teachers and school committees total amount 4,747. The samples were principals, teachers and school committees total amount 837. By using simple random sampling, schools were sampling units. The instruments were 5 rating scales questionnaires. The statistics were means, standard deviations, t-test and multiple regressions with stepwise method. The research results have found that 1) The levels of administrative competency and school effectiveness in small school under the primary educational service area office in Nakhonsawan province were high level with statistically significant at .01. 2) The factors of administrative competency; task, human and technology were the administrative competency's factors affecting small schools effectiveness affiliated with the primary educational service area office in Nakhonsawan province. All factors could explain variance of school effectiveness total 69% with statistically significant at level .01.

Keywords : Administrative Competency, Small Schools Effectiveness

บทนำ

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิต ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนโดยการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาคนในทุกๆ ด้าน อย่างต่อเนื่องและมั่นคงตามศักยภาพของแต่ละคน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 8 (2) ต้องจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 (มาตรา 30) ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ” มาตรา 24 ได้กำหนดเป็นแนวทางจัดการศึกษาที่ได้บัญญัติไว้ว่า “สถานศึกษาต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และการอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้”

โรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน ลงไปเป็นปรากฏการณ์ที่ทำนายวงการการศึกษาไทยมาเป็นเวลาช้านาน และนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น เมื่ออัตราการเกิด ลดน้อยลง โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในชนบท การเกิดและการดำรงอยู่ อาศัยการสนับสนุนจากชุมชนนั้นเป็นหลัก ทั้งยังเป็นที่ยอมรับนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ประสงค์หรือไม่มีปัจจัยที่จะส่งให้ไปเรียนไกลบ้าน แม้ว่าจะเป็นเสมือนที่พึ่งทางการศึกษาของครอบครัวชนบท แต่โรงเรียนขนาดเล็กมักเป็นเป้าหมายของการยุบรวมเพื่อลดจำนวนให้น้อยลง เพราะต้องใช้ทรัพยากรสูงในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้มีคุณภาพ และเมื่อไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามความจำเป็นก็จะมีคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามแก้ไข ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน ด้วยความตระหนักว่าการที่มีโรงเรียน

ขนาดเล็กเป็นจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหาร อัตรากำลังครู กระบวนการศึกษาธิการได้ดำเนินการมาตรการยุบและรวมโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม กิติ มาตรการการการยุบและรวมโรงเรียนมิใช่เป็นแนวทางแก้ไขปัญหที่จะประสบความสำเร็จได้ทุกกรณี ชุมชน ส่วนใหญ่จะต่อต้านไม่ยอมให้ยุบโรงเรียน ด้วยเกรงว่าลูกหลานจะเดินทางไกลจากบ้าน และการมีโรงเรียนใน ชุมชนได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญของชุมชน นักการเมืองท้องถิ่นจึงมักเป็นแนวร่วมของชุมชนที่ ต่อต้านการยุบรวมโรงเรียนของรัฐบาล ในบางยุคสมัยได้ถือเป็นนโยบายที่จะไม่ยุบ แต่จะพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ความไม่ชัดเจนและความไม่แน่นอนของนโยบาย ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่น้อยที่ได้ยุบรวมไปแล้วได้รับการ พ้นคืนเพื่อการดำเนินการรับเด็กจากชุมชนในเวลาต่อมา

สภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหาร จัดการโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนันโยบายและแผนการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549: 7) กล่าวว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหา อย่างต่อเนื่องสรุปได้ดังนี้ ปัญหาด้านวิชาการ คือ 1) ขาดแคลนสื่อวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ เหมาะสมทันสมัย ไม่เพียงพอกับความต้องการ และความจำเป็นที่จะใช้ 2) ขาดแคลนหนังสือเรียน หนังสืออ่าน ประกอบ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และชุมชน เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ไม่เพียงพอความต้องการทำให้ ผู้เรียนไม่สามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย 3) ครูขาดประสบการณ์ในการสร้างสื่อ การเรียนการสอนและขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้สื่อเทคโนโลยี 4) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มี ปัญหาด้านการคิดวิเคราะห์ และการคิดคำนวณ 5) นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน 6) พื้นฐานนักเรียน แตกต่างกัน ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูมีความยุ่งยาก และ 7) นักเรียนขาดเรียนบ่อยและขาด ติดต่อกันเป็นเวลานาน ปัญหาด้านบุคลากร คือ 1) ขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้นเรียน มีครูไม่ตรงกับสาขา วิชาเอกหรือวิชาที่ถนัด และครูต้องรับภาระหนัก สอนหลายระดับ หลายรายวิชา 2) ครูขาดขวัญและกำลังใจ ตลอดจนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจึงทำงานได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 3) บุคลากรมีการย้ายที่ทำงานบ่อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของงานที่ปฏิบัติ 4) ขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน เช่น งานธุรการ การเงิน-พัสดุ 5) บุคลากรส่วนใหญ่เป็นครูอัตราจ้าง ระยะเวลาที่ทำการจ้างสั้น เช่น จ้างเหมา 4 เดือน จ้างเหมาตาม ปิงงบประมาณ ทำให้ขาดความมั่นคงในอาชีพ และความต่อเนื่องของงานที่ทำ 6) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนการสอน และการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษามีน้อย 7) การจัด สวัสดิการด้านต่างๆ เช่น ที่พักอาศัย พาหนะ สาธารณูปโภคให้กับบุคลากรยังมีน้อย ครูประสบปัญหาการ เดินทาง ที่ไกลมีความยากลำบาก ไม่สะดวกทำให้เกิดความเครียด และความกังวลหลายประการ และ 8) ขาด ผู้นำที่เข้มแข็งหรือขาดผู้บริหารที่จะบริหารโรงเรียนเป็นระยะเวลาที่ยาวนานต้องให้ครูผู้สอน หรือครูบรรจุใหม่ ทำหน้าที่แทน ทำให้โรงเรียนไม่พัฒนาเท่าที่ควร ปัญหาด้าน อาคารสถานที่ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ คือ 1) สภาพอาคารเก่า ชำรุดทรุดโทรมเนื่องจากก่อสร้างมาเป็นเวลานาน ขาดความปลอดภัย 2) อาคารเรียน อาคาร ประกอบไม่เพียงพอความต้องการ ขาดห้องปฏิบัติการ สถานที่ออกกำลังกายสำหรับเด็ก และ 3) ขาดวัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ปัญหาด้านบริหารจัดการ คือ 1) จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ ไม่คุ้มค่าต่อการจัดกิจกรรม เด็กในเขตบริการไปเรียนที่โรงเรียนอื่น ที่เห็นว่ามี

พร้อมและมีคุณภาพมากกว่า 2) โรงเรียนบางแห่งตั้งอยู่ห่างไกลชุมชน ทำให้เกิดปัญหาการเดินทางมาเรียนของนักเรียน และงบประมาณสำหรับค่าพาหนะมีจำกัด ขาดผู้รับจ้างขนส่ง 2) ชุมชนและผู้ปกครอง มีฐานะยากจน ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานได้มากเท่าที่ควร 3) การใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการนำผลการประเมินงาน โครงการมาใช้วางแผน นำมาปรับปรุงพัฒนางานยังมีน้อย 4) การอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรในวัยเรียนที่ไปรับจ้างงานต่างพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของครูและโรงเรียน 5) ขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องหรืออื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน 6) ขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียน และ 7) ขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 4-7) ยังได้ศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านคล้ายคลึงกันใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านความพร้อมทางปัจจัยของโรงเรียน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งในแต่ละด้านมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้ ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ผ่านมา การคมนาคมภายในประเทศนั้นว่าไม่สะดวกมากนัก ทางรัฐบาลจึงจำเป็นต้องตั้งโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ประชากรอาศัยอยู่ แต่ในปัจจุบันความจำเป็นดังกล่าวได้ลดลง ประกอบกับประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ซึ่งโรงเรียนดังกล่าว มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อห้องต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน สูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่น นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนขนาดเล็กอีกจำนวนหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น พื้นที่ห่างไกลความเจริญ พื้นที่บนภูเขาสูง บนเกาะ ชายขอบของประเทศ เป็นต้น ซึ่งนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว มีปัญหาในการเดินทางไปโรงเรียนเป็นอย่างมาก ถึงแม้นักเรียนจะได้รับค่าพาหนะในการเดินทางแล้วก็ตาม แต่ค่าพาหนะที่ได้รับนั้นก็เพียงพอและต่อเนื่อง ในด้านผู้บริหารโรงเรียนก็ขาดการใช้ข้อมูลสารสนเทศ การนำผลของการประเมินโครงการมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนางานยังมีน้อย นอกจากนั้นการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรวัยเรียนที่ย้ายไปรับจ้างงานต่างพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาด้านการเรียนการสอน ในด้านการเรียนการสอนนั้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ในสภาพที่ครูมีครบชั้นเรียน และนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เพราะมีการกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติ ทั้งจากสังกัดเดียวกันและจากต่างสังกัด หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด และที่โรงเรียนที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน ในการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนที่ผ่านมา ได้ใช้เกณฑ์การจัดสรรหลายๆ เกณฑ์ ซึ่งขนาดของโรงเรียนก็เป็นเกณฑ์หนึ่งในการจัดสรร เนื่องจากมีการคำนึงถึงประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ ดังนั้น จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างจำนวนน้อย สภาพอาคารเก่าและชำรุดทรุดโทรมมาก เนื่องมาจากก่อสร้างมาเป็นเวลานาน คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ยังมีไม่เพียงพอ โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชนได้มากนัก

เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนดังกล่าว มีความยากจน สำหรับนักเรียนนั้น พบว่า นักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กมาจากครอบครัวที่ยากจน ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่ผ่านมานั้น ถึงแม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชน และองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็ตาม แต่บทบาทของคณะกรรมการดังกล่าวยังมีไม่มากนัก และหากกล่าวถึงการประสานกับหน่วยงาน องค์กรอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชนนั้น มีน้อยมาก หรือไม่มีเลย ในบางพื้นที่ชุมชน ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานได้เท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ศักยภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ตามแนวคิดการบริหารจัดการของ Owens (2001) จำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านคน 3) ด้านเทคโนโลยี และ 4) ด้านงาน เนื่องจากมีงานวิจัยบ่งชี้ว่า แนวคิดการบริหารจัดการดังกล่าว สามารถมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีข้อจำกัดหลายๆ อย่างได้ (พิธาน พื้นทอง, 2548) ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะนำไปเพิ่มประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั้ง 5 ด้านได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการบริหารจัดการ และประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับศักยภาพการบริหารจัดการและระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างน้อยหนึ่งปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศักยภาพการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ตามแนวคิดการบริหารจัดการของ Owens (2001) จำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านคน 3) ด้านเทคโนโลยี และ 4) ด้านงาน

ประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง ประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้แนวคิดการประเมินการประเมินประสิทธิผลโรงเรียนตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) จำนวน 5 ด้าน คือ 1) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 2) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา 3) มาตรฐานการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

4) มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ 5) มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 เขต 2 และ เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 333 แห่ง รวมทั้งสิ้น 4,747 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 333 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 1,417 คน และ 3) คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2,997 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เขต 2 และ เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2559 รวมทั้งสิ้น 837 คน จากโรงเรียน จำนวน 168 แห่ง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) พบว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 355 คน ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เป็น 850 คน เพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในการสุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม โดยการจับสลากรายชื่อโรงเรียนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มเพื่อแจกแบบสอบถาม จากโรงเรียนจำนวน 333 แห่ง มาจำนวน 170 แห่ง แจกแบบสอบถามให้โรงเรียนละ 5 ชุด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ได้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรก เป็นกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งหมายถึงผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่ทำหน้าที่แทนผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มครูผู้สอน โรงเรียนละ 3 คน และกลุ่มที่สาม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 5 คน ใช้แบบสอบถามโรงเรียนละ 5 ชุด กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด รวมจำนวนทั้งสิ้น 837 คน จากโรงเรียน 168 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 98.47

ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรพหุภาคี คือ ศักยภาพการบริหารจัดการ

ตัวแปรเกณฑ์ คือ ประสิทธิภาพโรงเรียน

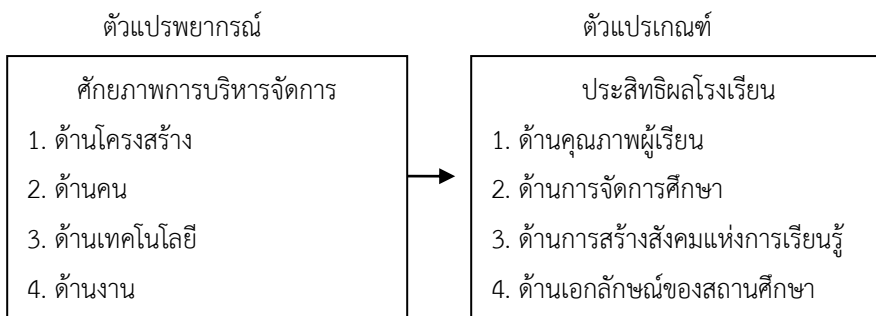
ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2559- มกราคม 2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 124 ข้อ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 เขต 2 และ เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 333 แห่ง รวมทั้งสิ้น 4,747 คน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เขต 2 และ เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2559 รวมทั้งสิ้น 837 คน จากโรงเรียน จำนวน 168 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) พบว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 355 คน ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เป็น 850 คน เพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ในการสุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม โดยการจับสลากรายชื่อโรงเรียนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มเพื่อแจกแบบสอบถาม จากโรงเรียนจำนวน 333 แห่ง มาจำนวน 170 แห่ง แจกแบบสอบถามให้โรงเรียนละ 5 ชุด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม ได้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรก เป็นกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งหมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่ทำหน้าที่แทนผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มครูผู้สอน โรงเรียนละ 3 คน และกลุ่มที่สาม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 5 คน ใช้แบบสอบถามโรงเรียนละ 5 ชุด กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด รวมจำนวนทั้งสิ้น 837 คน จากโรงเรียน 168 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 98.47 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 124 ข้อ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แล้วนำไปหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยวิธีการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Indexes of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่าค่า IOC ของแต่ละข้อ อยู่ระหว่าง 0.8-1.00 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ได้ถูกคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่าแต่ละปัจจัยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) อยู่ระหว่าง 0.75-0.95 จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลมาวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการและระดับประสิทธิผลโรงเรียน

ขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (สัมฤทธิ์ กลางเพ็ง, 2554) ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย และ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึงระดับน้อยที่สุด และทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 คือ ระดับศักยภาพการบริหารจัดการและระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ด้วยวิธี One sample t-test ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 และวิเคราะห์ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regressions) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 คือ ปัจจัยการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างน้อยหนึ่งปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัย

ตาราง 1 ระดับศักยภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ศักยภาพการบริหารจัดการ	$\bar{x}$ (ระดับ)	S.D.	t	Sig.
1. ด้านโครงสร้าง	4.21 (มาก)	0.61	33.55 ^{**}	.000
2. ด้านคน	4.20 (มาก)	0.64	31.69 ^{**}	.000
3. ด้านเทคโนโลยี	3.94 (มาก)	0.64	19.76 ^{**}	.000
4. ด้านงาน	3.98 (มาก)	0.59	23.78 ^{**}	.000
รวม	4.20 (มาก)	0.61	33.34 ^{**}	.000

* $p < .05$, ** $p < .01$

สรุปได้ว่า ระดับศักยภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\bar{x} = 4.20$, S.D.=0.61) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านโครงสร้าง ($\bar{x} = 4.21$, S.D.=0.61) รองลงมา คือ ด้านคน ($\bar{x} = 4.20$, S.D.=0.64) ด้านงาน ($\bar{x} = 3.98$, S.D.=0.59) และด้านเทคโนโลยี ($\bar{x} = 3.94$, S.D.=0.64) ทุกด้านอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 2 ระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ประสิทธิผลโรงเรียน	$\bar{x}$ (ระดับ)	S.D.	t	Sig.
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.08 (มาก)	0.58	29.19**	.000
2. ด้านการจัดการศึกษา	4.07 (มาก)	0.59	28.14**	.000
3. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	4.00 (มาก)	0.72	20.09**	.000
4. ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา	4.04 (มาก)	0.68	22.81**	.000
5. ด้านมาตรการส่งเสริม	4.35 (มาก)	0.52	47.60**	.000
รวม	4.11 (มาก)	0.48	36.73**	.000

** $p < .01$

สรุปได้ว่า ระดับประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\bar{x} = 4.11$, S.D.=0.48) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมาตรการส่งเสริม ($\bar{x} = 4.35$, S.D. =0.52) รองลงมาคือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.58) ด้านการจัดการศึกษา ($\bar{x} = 4.07$, S.D.=0.59) ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.04$, S.D.=0.68) และด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.00$, S.D.=0.72) ทุกด้านอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ปัจจัย	b	S.E.	Beta (β)	t	Sig.
ศักยภาพการบริหารจัดการด้านงาน	.556	.030	.678	18.240**	.000
ศักยภาพการบริหารจัดการด้านคน	.084	.024	.112	3.563**	.000
ศักยภาพการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี	.056	.026	.075	2.171*	.030
Constant (β_0)=1.322 R=.831 R square=.690 Adjusted R square=.689 F=618.393**					

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากผลการวิจัยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.322 + 0.556x_1 + 0.084x_2 + 0.056x_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.678x_1 + 0.112x_2 + 0.075x_3$$

สรุปได้ว่า ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวน 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการด้านงาน ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการด้านคน และปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีซึ่งสามารถร่วมกัน

อธิบายความผันแปรของประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมได้ร้อยละ 69.0 ($R^2 = .690$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า 1) ศักยภาพบริหารจัดการโรงเรียนและประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการดำเนินงาน ด้านคน และด้านเทคโนโลยีสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมได้ร้อยละ 69.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1. ศักยภาพการบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งทางศักยภาพการบริหารจัดการด้านโครงสร้าง ด้านคน ด้านงาน และด้านเทคโนโลยี นั้นอาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์เอาใจใส่ในระบบการบริหารโรงเรียนของตนเอง ในด้านโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน มีระบบการบริหารงานที่ดี มีการจัดทำแผนภูมิแบ่งโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีเอกสารกำกับและประกอบการบริหาร มีการแสดงขอบเขต อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบการทำงาน แต่ละคน แต่ละฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิด Hoy & Miskel (2008) ที่กล่าวว่า การบริหารงานของโรงเรียนจะมีโครงสร้างในลักษณะสองด้าน คือ ความเป็นระบบราชการ (Bureaucracy) และความเป็นมืออาชีพ (Professional) ส่วนระบบโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุดคือระบบโครงสร้างที่มีโครงสร้างองค์กรเป็นแบบระบบราชการแต่มีความเป็นวิชาชีพสูง คือมีการมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้ปฏิบัติในระดับสูง ผู้ปฏิบัติงานจะเป็นบุคลากรมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบในตนเองสูง ผู้บริหารจะอยู่ในฐานะผู้สนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกความสัมพันธ์จะเป็นไปในลักษณะเพื่อนร่วมงานมีอิสระในการตัดสินใจและกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิธาน พื้นทอง (2548) ได้วิจัยเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เสนอแนะเชิงนโยบายไว้ว่าการจัดโครงสร้างระบบการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กจะมีโครงสร้างซึ่งยืดหยุ่นมากขึ้น แตกต่างจากโครงสร้างระบบราชการในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า ซึ่งจะมีการมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถ (Division of Labors) ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กโครงสร้างจะเป็นแบบยืดหยุ่นมากขึ้น การที่มีโรงเรียนขนาดเล็กจะทำให้ความเป็นระบบราชการจะลดลง การจัดโครงสร้างการทำงานจะแบ่งงานกันทำตามสถานการณ์ ครูจะถูกมอบหมายงานให้ทำหลายอย่างและสอนหลายวิชา ซึ่งงานที่ได้รับมอบหมายเป็นงานที่ทำหาความสามารถ ถ้ามีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถและในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ จะทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบเพื่อให้เกิดศรัทธาในองค์กร ในอันที่จะสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการทุกรูปแบบ

ประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กด้านมาตรการส่งเสริม อยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ทั้งจากหน่วยงานที่บังคับบัญชา สังคม ชุมชน จะ

เห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้การดูแลสนับสนุนเป็นกรณีพิเศษ ทั้งในการบริหารจัดการ การสนับสนุนงบประมาณ และอื่นๆ อีก เช่น การยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กที่ใกล้กัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การจัดโครงการโรงเรียนประชารัฐ การจัดสรรงบประมาณพิเศษ หรือแม้แต่โครงการโรงเรียนไอซียู ในปัจจุบัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลการปฏิบัติที่ทำให้เกิดประสิทธิผลโรงเรียนในด้านมาตรการส่งเสริมทั้งสิ้น

ด้านการจัดการศึกษาและด้านคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พยายามจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้อำนาจหน้าที่ต่างๆ ดังที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้น และพยายามยกระดับคุณภาพของผู้เรียน สอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชามีคุณภาพหลักตามตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัด ตามมาตรฐานการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ปีการศึกษา 2555 พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ นั้นผ่านเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานคิดเป็นร้อยละ 98 ในด้านคุณภาพของผู้เรียนนั้นผลการประเมินเป็นที่น่าพึงพอใจ

ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จะพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พยายามจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน (School Climate) ทั้งสิ่งแวดล้อมและภายในห้องเรียนให้สวยงาม เช่น มีการจัดห้องเรียนให้มีมุมต่างๆ มีสื่อเทคโนโลยี มีครูผู้ช่วยสอน (ทีวีทางไกลผ่านดาวเทียม) เป็นต้น นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมภายนอกก็จะมีอาคารสักรั้วโรงเรียน มีการนำยางรถยนต์ที่ไม่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้งานต่างๆ และทาสีที่ดูดีดูตา เพื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนแต่ละโรงเรียนก็ยังมี การสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสีขาว โรงเรียนที่เน้นพัฒนาอาชีพในชุมชนของแต่ละชุมชน เป็นต้น

2. ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนพบว่า มีสามปัจจัย คือ ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการด้านงาน ด้านคนและด้านเทคโนโลยี สามารถนำมาอธิบายผลโดยภาพรวมได้ดังนี้ คือ ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการด้านงานเป็นปัจจัยแรกที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขนาดเล็ก มีข้อจำกัดในทุกๆ ด้าน ดังที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้น ทั้งทรัพยากรคน คือ ผู้บริหารโรงเรียนบางโรงเรียนไม่มี ครูไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น ครูไม่ตรงเอก เงินและงบประมาณมีจำกัด จัดสรรตามรายหัวของผู้เรียน สื่อ วัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน ที่จัดสรรลงมาจากหน่วยงานเบื้องบนที่บังคับบัญชา ถูกจำกัดด้วย อัตราของจำนวนนักเรียนและครู ดังนั้น งบประมาณจึงถูกจำกัดลงไปด้วย ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น การบริหารงานภายในโรงเรียนขนาดเล็กต้องเน้นไปทำงานเป็นสำคัญ โดยเอางานเป็นตัวตั้ง มีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน คือ มีการวางแผนงานที่ดี มีแผนปฏิบัติการ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และเป้าหมายร่วมกัน และพยายามไปให้ถึงเป้าหมาย ภายใต้อำนาจหน้าที่ ภายในบริบทของตนเอง ถึงแม้ว่า ไม่มีผู้อำนวยการโรงเรียน มีงบประมาณไม่เพียงพอ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ เป็นการร่วมมือร่วม

ใจของครูและบุคลากรภายในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือผลสำเร็จของงาน ดังนั้นปัจจัยในการบริหารจัดการด้านงานจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด สอดคล้องกับ พิธาน พื้นทอง (2548) ที่ได้วิจัยเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เสนอแนะเชิงนโยบายไว้ว่า การมอบหมายงานให้ครูโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ควรมีการจัดโครงสร้างการทำงาน แบ่งงานกันทำตามสถานการณ์ มอบหมายงานให้ครูทำตามความรู้ ความสามารถ ซึ่งงานที่ได้รับมอบหมายเป็นงานที่ท้าทายความสามารถ ถ้ามีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถและในการปฏิบัติงานอย่างพึงพอใจ จะทำให้การปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับครู ให้ขวัญกำลังใจ มีการนิเทศติดตามเป็นระยะๆ ให้ผลตอบแทนที่เหมาะสม ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง ช่วยและหาวิธีแก้ปัญหาพร้อมกับครูในการจัดการเรียนการสอน ในการนำสื่อและเทคโนโลยีมาช่วยสอน ภายใต้อำนาจกีด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชุมชน สังคม คณะกรรมการสถานศึกษาต้องเข้ามาช่วยขับเคลื่อนโรงเรียนขนาดเล็ก พยายามจัดหาเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ มาใช้สนับสนุนในการจัดการศึกษา โดยการระดมทุนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา เพราะเทคโนโลยีเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็กได้ สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ ในการจัดทำโครงการโรงเรียนประชารัฐ โดยความร่วมมือของโรงเรียน ประชาชน และรัฐบาลในการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Apple (2008: 16-26) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิผล (Effective school) จะก่อให้เกิดประสิทธิผลโรงเรียน (School effectiveness) ประสิทธิภาพโรงเรียนด้านหนึ่งคือ คุณภาพของผู้เรียน ในโลกในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 19 และ 20 อย่างสิ้นเชิง เศรษฐกิจอุตสาหกรรมในอดีต ได้ถูกแทนที่ด้วยเศรษฐกิจและบริการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรม จะพบว่าการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเพิ่มผลผลิต แทนการใช้แรงงานแบบเดิม ดังนั้นผู้เรียนต้องคุณสมบัติในการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) ภายใต้อารมณ์รอบความคิดเพื่อการเรียนรู้คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การพัฒนาทางวิชาชีพ หลักสูตรและการสอน วิชาแกนและแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 เน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี การพัฒนาทางวิชาชีพ ให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ การทำงานและการดำเนินชีวิต และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การใช้สื่อและเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและถูกต้องอย่างยิ่งในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการด้านงาน ด้านคน และด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 3 โครงการใหญ่ๆ ที่สำคัญ ที่สอดคล้องกับปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1. จัดทำโครงการปรับปรุง ทบทุนและพัฒนาการจัดทำแผนงาน แผนปฏิบัติการ แผนกลยุทธ์ของโรงเรียน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเหมือน Road map ของการทำงาน มีการระดมพลังสมองของครูภายในโรงเรียน ร่วมกันวางแผน อาจใช้ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่ โรงเรียนอื่นๆ มาร่วมวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมและเป้าหมาย แนวทางปฏิบัติและการประเมินประเมินผลร่วมกัน ให้ครอบคลุมทุกภารกิจงาน

2. จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาขวัญและกำลังใจให้แก่ครูและบุคลากรภายในโรงเรียน อาจกำหนดเป็นโครงการย่อยๆ ดังนี้ เช่น โครงการส่งเสริมและยกระดับวิทยฐานะให้แก่ครู เพื่อเพิ่มวิทยฐานะ ข้าราชการ ข้าราชการพิเศษ หรือเชี่ยวชาญ เพื่อให้ครูมีขวัญกำลังใจ และเพิ่มรายได้ให้แก่ครูอีกทางหนึ่ง และโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครู อาจจัดโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูให้เกิดการเรียนรู้ เช่น จัดทัศนศึกษา เรียนรู้นอกสถานที่ พาครูไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

3. โครงการส่งเสริม จัดหาและพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน อาจกำหนดเป็นโครงการย่อยๆ ดังนี้ เช่น โครงการโรงเรียนพี่ช่วยน้อง สร้างโรงเรียนเครือข่ายดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้โรงเรียนที่มีศักยภาพสูงกว่าช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในแนวคิดการบริหารจัดการตามแนวคิดของ Owen กับบริบทอื่นๆ เช่น โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่อื่นๆ เพื่ออาจได้ข้อค้นพบที่สามารถนำมาช่วยเพิ่มระดับประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กได้

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

3. ควรมีการศึกษาและพัฒนารูปแบบโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องและทันสมัยและสามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว.
- พิธาน พันทอง. (2548). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีงบประมาณ 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). เอกสารประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพระพุทธรักษาแห่งชาติ.

Apple. (2008). *Apple classrooms of tomorrow-today learning in the 21st Century*. U.S.A: Apple Inc.

Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2008). *Education Administration: Theory Research and Practice*. (8th ed.) Singapore: McGraw-Hill.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological measurement*, 30, 607-610.

Owens, R.G. (2001). *Organization Behavior in Education: Instructional Leadership and School Reform*. (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.